

Detaljregulering for E18 Kragerø – Bamble: Svar på innsigelse om kulturminner og kulturmiljø

Nasjonal PlanID:

Kragerø: 3814_201

Bamble: 3813_369

Prosjektoversikt

Prosjekt nr.:	10227421
Oppdragsgiver:	Nye Veier AS
Dokumentnummer:	NV40E18KB-PLA-NOT-0003

Revisjonsoversikt

Revisjon	Dato	Utarbeidet av	Kontrollert av	Godkjent av
01	15.12.25	NODARN/Sweco	NOMAGL/Sweco	NOHOLL/Sweco

Endringsoversikt

Revisjon	Endringsbeskrivelse

Forsidebilde er fra dagens E18 ved Bakke vann. (Kilde: Sweco).

Kontaktinformasjon:

Karl Arne Hollingsholm, prosjektleder, Sweco

Tlf. 930 16 226, e-post karl.arne.hollingsholm@sweco.no

Innhold

1	Innledning	4
2	Innsigelse og faglige råd	4
3	Bakkevannet, Bamble	7
	3.1 Revidert løsning.....	7
4	Tisjømyrene, Kragerø	9
	4.1 Revidert løsning.....	9
5	Hegland, Kragerø	10
	5.1 Revidert løsning.....	10
6	Heglandsveien ved Humlestad, Kragerø	12
	6.1 Revidert løsning.....	12
7	Svar til øvrige faglige råd	13

1 Innledning

Hensikten med dette notatet er å svare ut innsigelser knyttet til kulturminner og kulturmiljø mottatt fra Telemark fylkeskommune, datert 21.03.2025, i forbindelse med høring av forslag til detaljregulering for E18 Kragerø – Bamble.

Notatet gir først en gjennomgang av Telemark fylkeskommunes innsigelse og merknader. Deretter følger et svar med forslag til revidert løsning. De foreslåtte løsningene ble drøftet i et dialogmøte med kulturminneforvaltningen i Telemark fylkeskommune 29.04.2025.

Arbeidet med kulturminner og kulturmiljø i detaljreguleringen av E18 Kragerø – Bamble ble innledet med en tilleggsutredning til kommunedelplan med konsekvensutredning for strekningen Dørdal – Grimstad, vedtatt i 2019. Utredningen er også basert på fagrapporter om kulturarv fra tidligere planarbeid, samt nye feltundersøkelser. Riksantikvarens kulturminnedatabase, www.askeladden.no, har vært hovedkilden til kunnskap om kulturhistoriske verdier i området. Resultatene fra tilleggsutredningen er tatt med i den videre prosjekteringsfasen hvor veianlegget ble optimalisert med fokus på å unngå negative virkninger for miljø og samfunn, inkludert kulturminner og kulturmiljø.

2 Innsigelse og faglige råd

Nedenfor gjengis den delen av brevet fra Telemark fylkeskommune (fylkesdirektørens innstilling) som gjelder innsigelse knyttet til kulturminner og kulturmiljø:

I Stortingsmelding nr. 16 Nye mål i kulturmiljøpolitikken - Engasjement, bærekraft og mangfold, legger Regjeringen til grunn at kulturminner og kulturmiljø skal bidra til bærekraftig utvikling gjennom en helhetlig samfunnsplanlegging. Mennesker har alltid satt spor etter seg i omgivelsene. Disse sporene utgjør fellesskapets hukommelse om tidligere generasjoners samfunn og levemåter. De er miljømessige, sosiale og økonomiske ressurser, som gir grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk. Kulturminner og kulturmiljø oppfattes som en berikelse for omgivelsene, og Regjeringens overordnede mål er at alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturminner og kulturmiljø. I planområdet for ny E18 i kommunene Bamble og Kragerø, ligger det til sammen 24 automatisk fredede kulturminner. De vitner om bosetning og bruk av området fra steinalder til middelalder, og gir oss kunnskap om menneskers liv i en tid som for lengst er borte.

Landskapsrommet kulturminnene ligger i har i de aller fleste tilfeller endret seg siden kulturminnet ble til. Landskapet som de i dag inngår i, er likevel en viktig ramme for å kunne tolke og forstå i hvilken sammenheng kulturminnet ble til, hvilke ressurser som ble utnyttet og hvilken samfunnsstruktur som rådet. For å sikre og bevare automatisk fredete kulturminner i arealplansammenheng, bør derfor også omgivelsene de inngår i sikres et vern. Dette også for å hindre at kulturminner blir utilbørlig skjemmet. Som en form for buffer reguleres derfor et område rundt kulturminnene til hensynssone c). Med dette menes omgivelser som strekker seg ut over kulturminnenes sikringssoner (jf. kulturminneloven § 6).

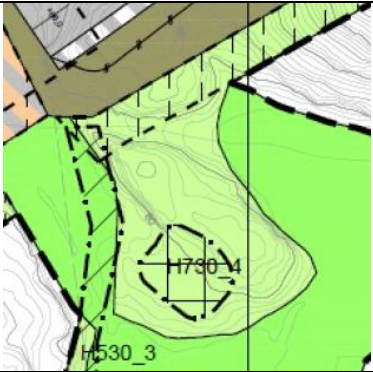
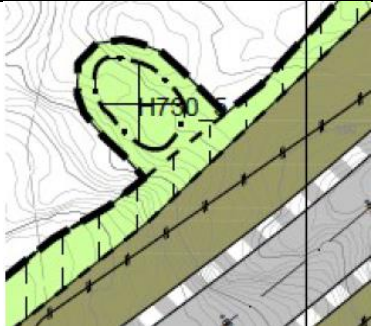

Det søkes om tillatelse til å fjerne 15 kulturminner i planområdet, noe som representerer et vesentlig inngrep i kulturminnebestanden i området. Vektet opp mot tiltakets samfunnsnytte, er fylkesdirektøren likevel innstilt på å gi tillatelse til å fjerne kulturminner som er i konflikt med tiltak i planen, da med vilkår om en arkeologisk utgravning. Gjennom en arkeologisk utgravning vil kildeverdier bli ivaretatt, og ny kunnskap blir tilgjengeliggjort for forskning og formidling.

Ni av lokalitetene er i planforslaget regulert til bevaring. Det er svært positivt at kulturminner søkes bevart i forbindelse med utbyggingsprosjekter, men fylkesdirektøren vurderer likevel at kulturminnene ikke er tilstrekkelig ivaretatt i planforslaget. Fire kulturminner ligger tett på arealformål som tillater tiltak som er uforenelig med bevaring av kulturminnene, og/eller ivaretagelsen av deres kontekst og sammenheng i landskapet. Videre mangler alle ni kulturminner hensynssone c). Dette danner grunnlag for å fremme innsigelse til planforslaget (jf. kulturminneloven § 1 og § 3 første ledd).

Omfang og størrelse for hensynssone c) vil være begrunnet i en faglig vurdering basert på type kulturminne og hvilken tilknytning det har til landskapet rundt. Definerings av hensynssone c) skal derfor alltid gjøres i samråd med kulturminneforvaltningen. Bestemmelser tilknyttet hensynssone c) for kulturminner og kulturmiljø, vil typisk inneholde forbud mot å kjøre med tunge kjøretøy, lagre anleggsutstyr eller byggematerialer, eller gjøre inngrep i grunnen. I tillegg stilles det krav om at hensynssonen i anleggsperioden skal gjerdes inn med et midlertidig gjerde.

For å sikre kulturminner og kulturminneverdier i anleggsperioden og for fremtiden, må derfor følgende følges opp:

Kommune	ID-nummer	Type	Hensynssone/arealformål	Vurdering	Plankartutsnitt
Bamble	263558	Boplasspor fra steinalder	H730/LNFR	Hensynssone c) må innarbeides i plankart med tilhørende tekst i planens bestemmelser.	
Bamble	263559	Boplasspor fra steinalder	H730/LNFR	Hensynssone c) må innarbeides i plankart med tilhørende tekst i planens bestemmelser.	
Bamble	263560	Boplasspor fra steinalder	H730/LNFR	Hensynssone c) må innarbeides i plankart med tilhørende tekst i planens bestemmelser.	
Bamble	263561	Boplasspor fra steinalder	H730/LNFR	Det må søkes om tillatelse til fjerning. Kulturminnet ligger kant i kant med arealformål som hjemler terrenginngrep mm., og kan ikke gis en tilstrekkelig omfattende hensynssone c).	

Kragerø	265838	Boplasspor fra steinalder	H730_4/ LNFR	Hensynssone c) må innarbeides i plankart med tilhørende tekst i planens bestemmelser.	
Kragerø	265840	Boplasspor fra steinalder	H730_5/ LNFR	Det må søkes om tillatelse til fjerning. Kulturminnet ligger nær arealformål som tillater terrenginngrep mm., og kan ikke gis en tilstrekkelig omfattende hensynssone c).	
Kragerø	270909	Boplasspor fra steinalder	H730_3/LNFR, omgitt av midlertidig bygge- og anleggsområde	Hensynssone c) må innarbeides i plankart med tilhørende tekst i planens bestemmelser.	
Kragerø	272053	Hulvei	H730_1/ LNFR	Hensynssone c) må innarbeides i plankart med tilhørende tekst i planens bestemmelser, eller det må søkes om tillatelse til fjerning.	
Kragerø	272562	Boplasspor fra jernalder	H730_2/ LNFR	Hensynssone c) må innarbeides i plankart med tilhørende tekst i planens bestemmelser, eller det må søkes om tillatelse til fjerning.	

Tiltak planen legger til rette for er vurdert å ha stor samfunnsnytte, og fylkesdirektøren vurderer derfor at innsigelsen kan løses gjennom bruk av hensynssone c) og dispensasjon fra kulturminneloven. Fylkeskommunen kan ikke behandle spørsmålet om dispensasjon før forholdet til alle kulturminner i planområdet er avklart.

Brevet fra Telemark fylkeskommune inneholdt også følgende faglige råd i vedlegg 7 (administrativ uttalelse):

Kulturarv viser ellers til tidligere uttalelser, og det forutsettes at disse ivaretas i det videre planarbeidet. Det er i planprosessen lagt stor vekt på hensynet til kulturmiljøet i Sannidal med kulturlandskap, vegfar, kirkestedet og en rekke eldre gårdsanlegg og bygninger med røtter til middelalderen. Det er et kulturmiljø med nasjonal verdi. I planforslaget til offentlig ettersyn var plassering av ny E18 lagt tilstrekkelig nord for kulturmiljøet og med en avkjøring plassert lenger øst, slik at kulturmiljøet ikke blir berørt. Det forutsettes at dette ivaretas i videre planarbeid.

I planområdet til både detaljregulering for Kragerø og detaljregulering for Bamble er det registrert flere sefrak-bygninger med angitt alder før 1850-tallet. Dette gjelder plassen Fossen (gbnr. 48/10) i Kragerø og Plassen (gbnr. 61/8), Sæteren (gbnr. 67/3) og Kåsene (gbnr. 67/37) i Bamble. Disse bygningene bør søkes bevart.

3 Bakkevannet, Bamble

ID 263558, ID 263559, ID 263560 og ID 263561 er boplasser fra steinalder som ligger på en liten høyde i terrenget ved Bakkevannet. Dagens E18 (tofelt) er planlagt som nordgående kjørebane i fremtidig firefelts vei, og eksisterende veiskjæring mot kulturminnene er planlagt opprettholdt som i dagens situasjon. Det planlagte samferdselsanlegget kommer ikke i direkte berøring med kulturminnene. I plankartet er sidearealer, inkl. veiskjæringen og viltgjerde, regulert til annen veggrunn – grøntareal (AVG1).

Kulturminnene er sikret med båndleggingssone H730 – båndlegging etter lov om kulturminner. Kulturminnene og areal rundt er regulert til LNFR-formål. Det er ikke regulert midlertidig bygge- og anleggsområde (MBA), da det ikke skal foregå anleggsvirksomhet i området.

3.1 Revidert løsning

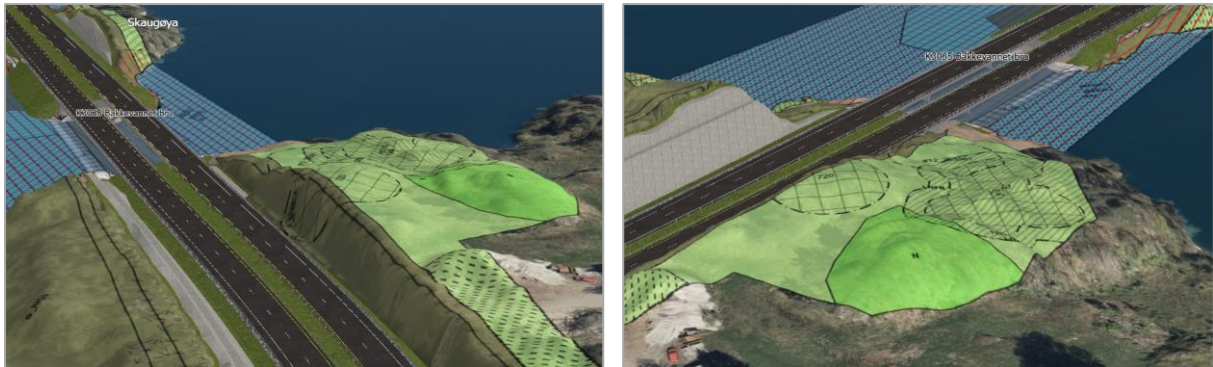
I revidert løsning reguleres ID 263561 til bestemmelsesområde #12 og søkes frigitt, da kulturminnet er vurdert av Telemark fylkeskommune å ligge for nært samferdselsanlegget (AVG1). Videre er AVG1 noe utvidet, for å ivareta en bedre plassering av viltgjerdet på toppen av veiskjæringen.

I revidert løsning sikres kulturminnene ID 263558, ID 263559, ID 263560 også med hensynssone bevaring kulturmiljø - H570. Hensynssonen reguleres med 5 meter buffer utenfor båndleggingssonen. Hensynssonen er lagt i kant med plangrensen i øst.

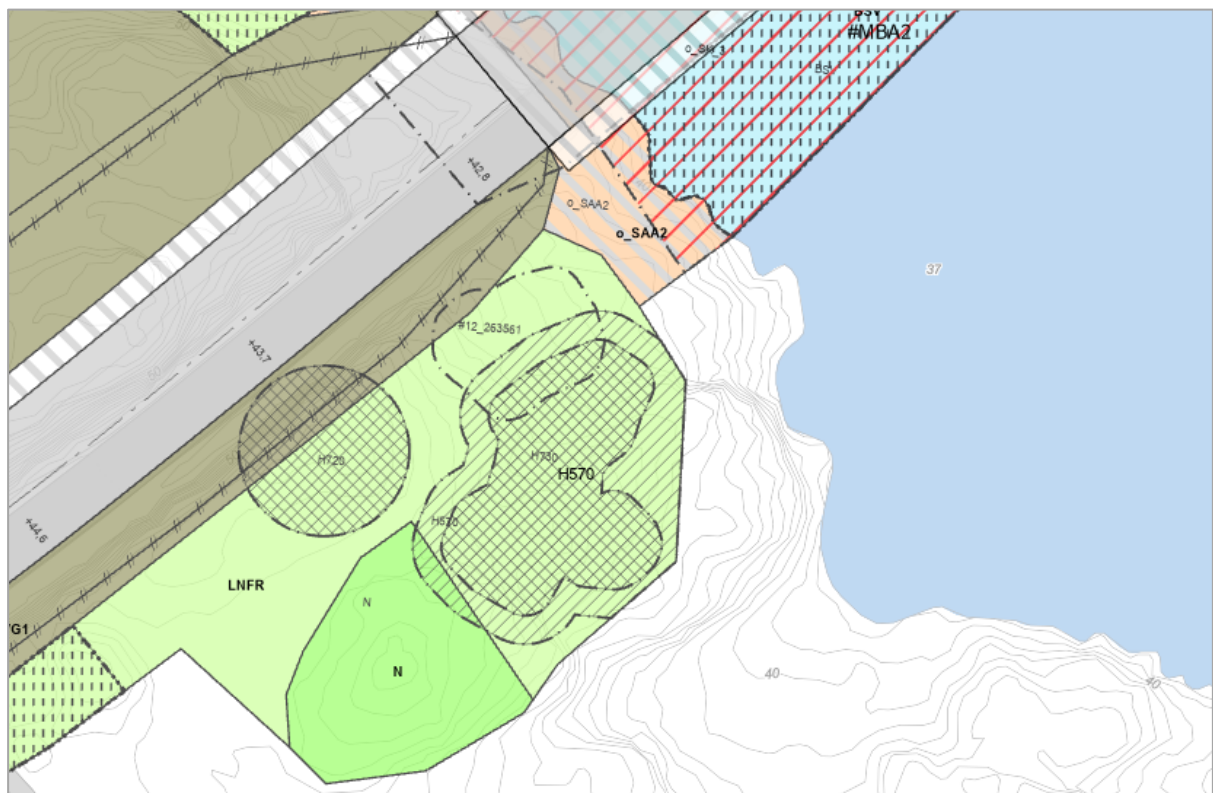
Bestemmelse for hensynssone kulturmiljø, H570:

a) Innenfor hensynssone H570 skal viktige historiske trekk i landskapet bevares.

b) Kulturmiljø/-minner innenfor H570 som kan komme i konflikt med anleggsarbeidet, skal i anleggsfasen sikres med et fysisk gjerde og skilting for å sørge for at lokalitetene ikke skades.

Figur 3-1: Viser planlagt E18 og regulerte kulturminner, sett fra vest (venstre) og fra sør (høyre). (Kilde: Sweco)

Figur 3-2: Viser revidert plankart for samferdselsanlegget, inkludert regulering av kulturminnene. (Kilde: Sweco).

Regulering til LNFR-formål, båndlegging og med foreslåtte endringer i plankart og bestemmelser vil kulturminnene bli bedre sikret i anleggsfasen. Regulering av ID 263558, ID 263559, ID 263560 og ID 263561 revideres i tråd med Telemark fylkeskommunes innsigelse.

4 Tisjømyrene, Kragerø

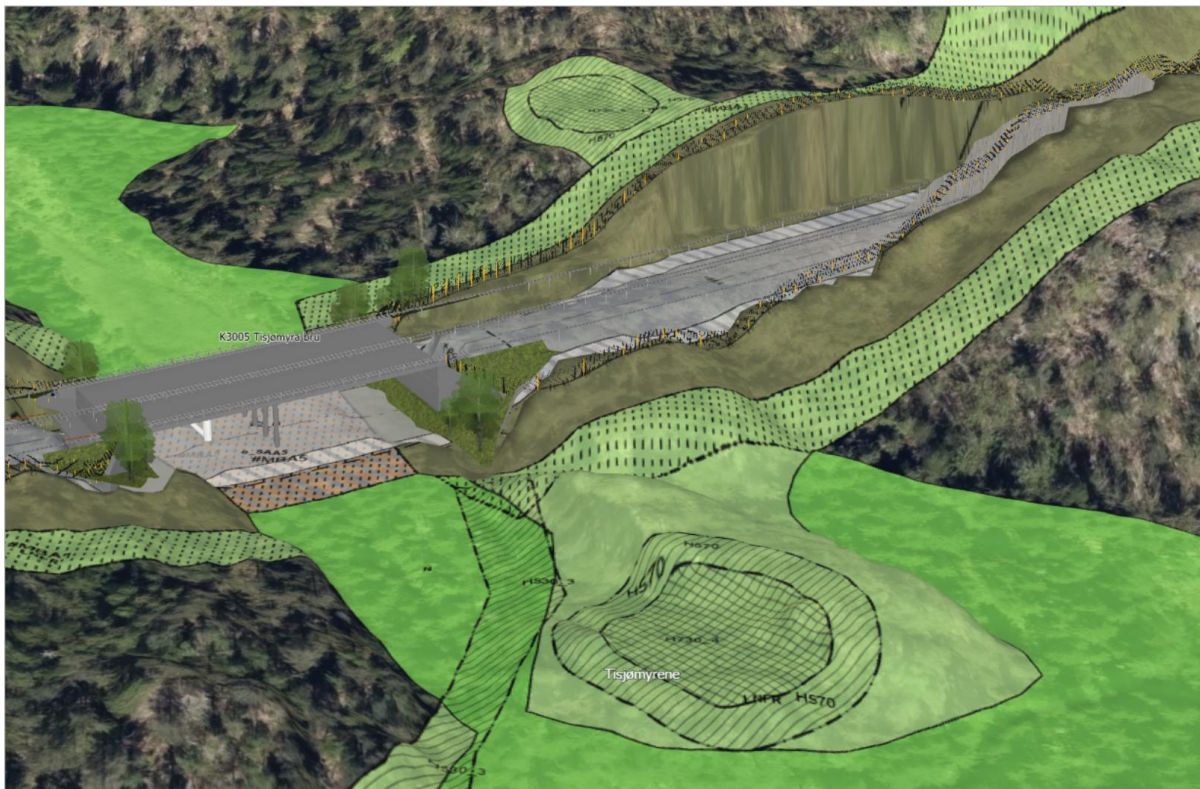
ID 265838 og ID 265840 er boplasser fra steinalder som ligger på hver side av det planlagte samferdselsanlegget. Kulturminnene er regulert til LNFR-formål og båndleggingssone H730 – båndlegging etter lov om kulturminner. Det er ikke regulert midlertidig bygge- og anleggsområde (MBA) rundt kulturminnene, da det ikke skal foregå anleggsvirksomhet i området, unntatt sør for ID 265840.

4.1 Revidert løsning

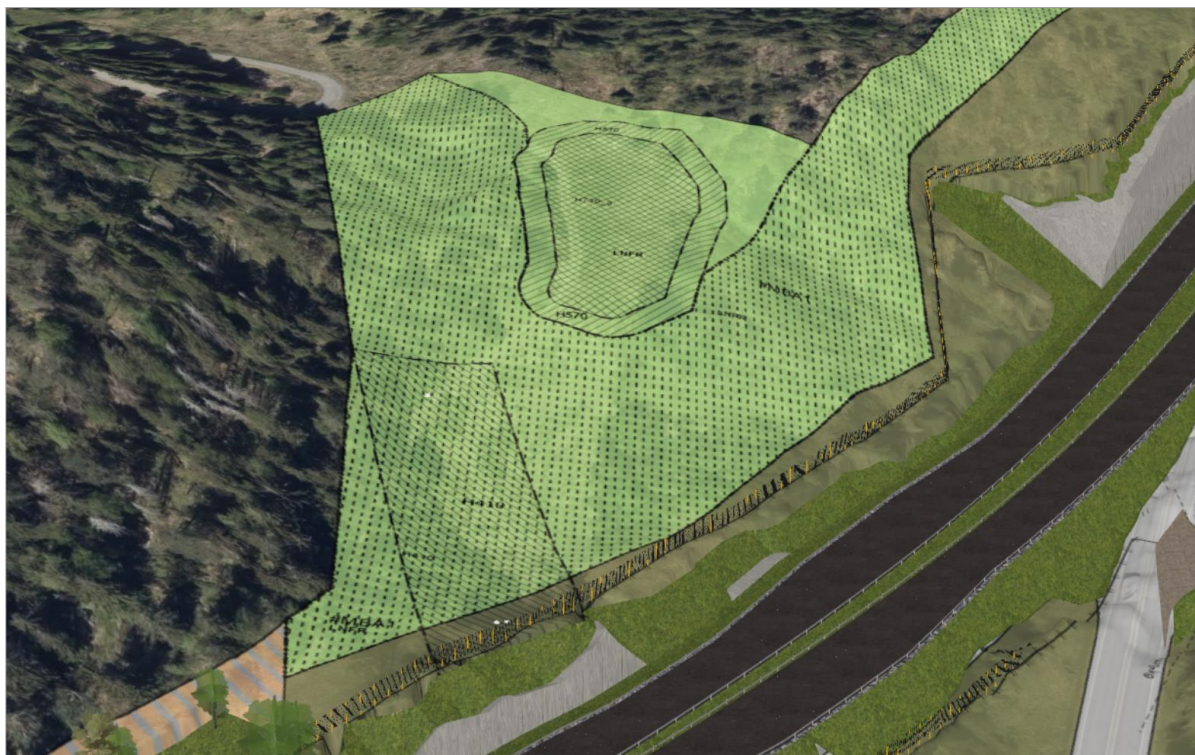
I revidert løsning opprettholdes ID 265840 med båndleggingssone H730 – båndlegging etter lov om kulturminner, istedenfor å søkes frigitt. Dette begrunnes med at kulturminnet ligger på et platå høyere enn samferdselsanlegget, og at det er tilstrekkelig avstand til topp skjæring. I revidert løsning sikres kulturminnene også med hensynssone bevaring kulturmiljø – H570. Hensynssonen reguleres med 5 meter buffer utenfor båndleggingssonen. Hensynssonen rundt ID 265840 er lagt til plangrensen.

Bestemmelse for hensynssone kulturmiljø, H570:

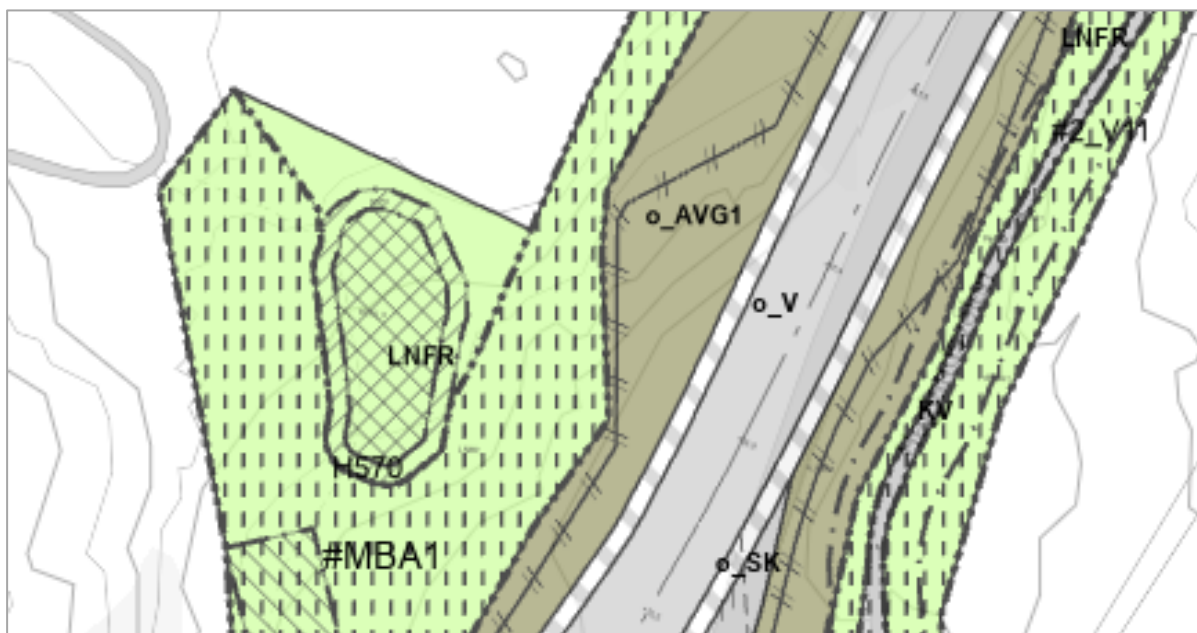
- a) Innenfor hensynssone H570 skal viktige historiske trekk i landskapet bevares.
- b) Kulturmiljø/-minner innenfor H570 som kan komme i konflikt med anleggsarbeidet, skal i anleggsfasen sikres med et fysisk gjerde og skilting for å sørge for at lokalitetene ikke skades.

Figur 4-1: Viser planlagt E18 og regulerte kulturminner, sett fra sør. ID 265840 ligger på et platå over samferdselsanlegget. (Kilde: Sweco).

Figur 5-1: Viser planlagt E18 og regulert kulturminne, sett fra sør (Kilde: Sweco)

Figur 5-2: Viser revidert plankart for samferdselsanlegget, inkludert regulering av kulturminne. (Kilde: Sweco).

Regulering til LNFR-formål, båndlegging og med foreslåtte endringer i plankart og bestemmelser vil kulturminnene bli bedre sikret i anleggsfasen. Regulering av ID 270909 revideres i tråd med Telemark fylkeskommunes innsigelse.

6 Heglandsveien ved Humlestad, Kragerø

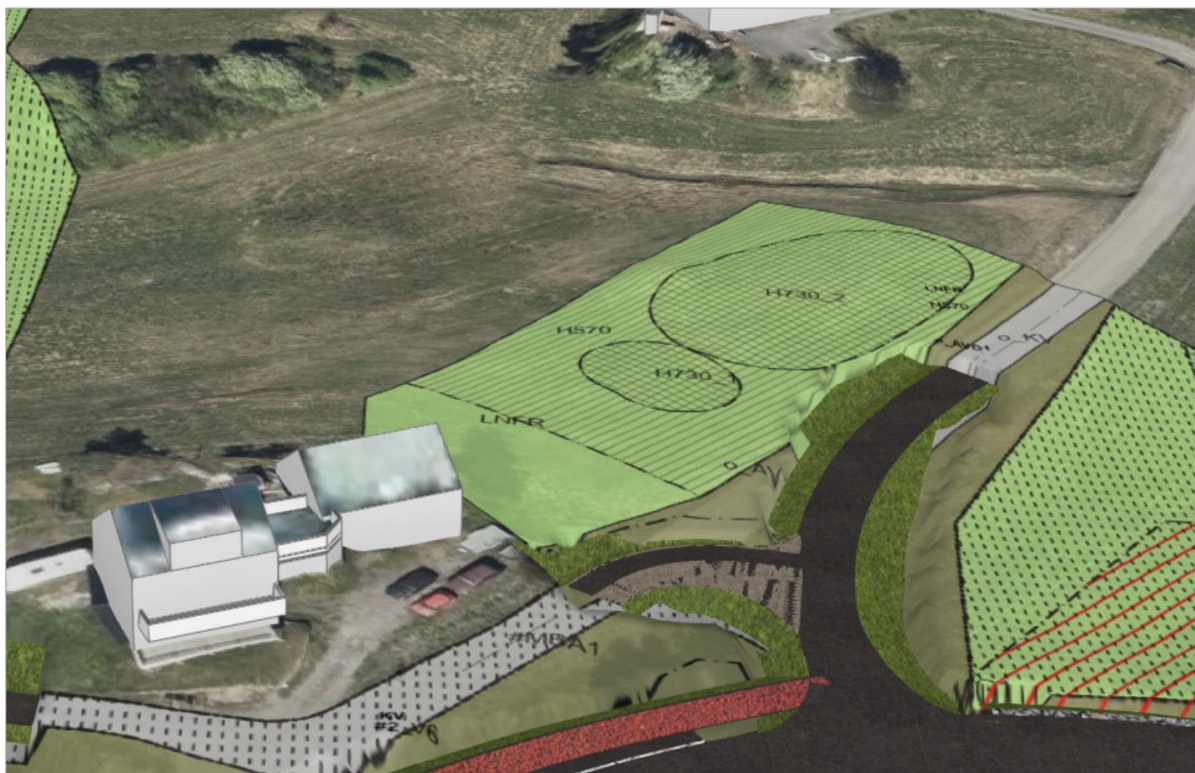
ID 272053 er en hulvei og ID 272562 er en jernalderbosetting som ligger på vestsiden av Heglandsveien. Det er planlagt en omlegging av en del av Heglandsveien. Kulturminnene er regulert til LNFR-formål og båndleggingssone H730 – båndlegging etter lov om kulturminner.

6.1 Revidert løsning

I revidert løsning sikres kulturminnene også med hensynssone bevaring kulturmiljø – H570. Hensynssonen er lagt i kant med plangrensen i nord og vest og mot formål til annen veggrunn – grøntareal (AVG) i øst. AVG er imidlertid innsnevret langs Heglandsveien, for å gi større avstand til kulturminnene. Området er i sin helhet holdt utenfor midlertidig bygge- og anleggsområde (MBA), da det ikke skal foregå anleggsvirksomhet i området.

Bestemmelse for hensynssone kulturmiljø, H570:

- a) Innenfor hensynssone H570 skal viktige historiske trekk i landskapet bevares.
- b) Kulturmiljø/-minner innenfor H570 som kan komme i konflikt med anleggsarbeidet, skal i anleggsfasen sikres med et fysisk gjerde og skilting for å sørge for at lokalitetene ikke skades.

Figur 6-1: Viser planlagt omlegging av Heglandsveien, sett fra sør. Grøften vil bli smalere og innenfor regulert annen veggrunn - grøntareal (AVG), en det som fremgår i bildet. (Kilde: Sweco).

Figur 6-2: Viser revidert plankart for samferdselsanlegget, inkludert regulering av kulturminnene. (Kilde: Sweco).

Regulering til LNFR-formål, båndlegging og med foreslåtte endringer i plankart og bestemmelser vil kulturminnene bli bedre sikret i anleggsfasen. Regulering av ID 272053 og ID 272562 revideres i tråd med Telemark fylkeskommunes innsigelse.

7 Svar til øvrige faglige råd

Kulturmiljøet omkring Sannidal vil ivaretas i videre planarbeid.

SEFRAK-bebyggelsen på Fossen (gbnr. 48/10) i Kragerø og Plassen (gbnr. 61/8), Sæteren (gbnr. 67/3) og Kåsene (gbnr. 67/37) i Bamble forutsettes fjernet i forbindelse med detaljreguleringen. Bebyggelsen ligger enten i eller så nært samferdselsanlegget at den kvalifiserer til innløsning, da boligfunksjonen ikke kan opprettholdes.